

izvršile, da bi se ohranile arhitektonične oblike, in da bi se

a) med oba stebra, ki sta na suhem, vdelala železna konstrukcija, in

b) novo dno odprtja položilo z betonom in zavarovalo z zidanimi bregovi, kakor to kaže pridjani načrt.

Kako bi se postavili na obeh straneh taloudni zidovi, ki so predlagani k c), vidi se na črtežih počeznih profilov.

Ker je obrežno zidovje od dolenjskega mosta do profila 42 toliko veljalo, treba je bilo gledati na to, da se kolikor mogoče ohrani, in sicer toliko bolj, ker se tu deloma svet rad poseda in bi zato nov, dosti visok zid mnogo stroškov stal in bi povzročil mnogo nevarnosti.

Da se tedaj sedanji zid ohrani, se predlaga, da se novi znižani profil zavaruje z močnim taloudnim zidovjem, čegar strmost je: 1:1. To zidovje leži na zidanem temelji, ki je debel 0 90 in dolg 1 70 metra.

Ko bi se skrbno delalo, tako da bi se zidale na enkrat le kratke daljine in se potem samo za te daljine njihov temelj sproti odkrival, se lahko z zaupanjem pričakuje, da bodo stari obrežni zidi pokoncu ostali.

Ker se pri plitvih vodah Gruberjev kanal lahko popolnem izsuši, imamo potem vedno priliko, vsake popreške in spodkopavanja novih zidov takoj zapaziti in potrebne reči popraviti.

Kar se tiče železne konstrukcije med obema stebroma na suhem, dovoljujem si z ozirom na pridjani posebni načrt to le opomniti:

Arhitektonični načrt, kakor tudi nam na razpolago dana višina med obokom in vozno potjo nam kaže, da je najbolje, novi železni konstrukciji dati obločasto obliko. Žalibog, da niste obe opori dovolj močni, da bi se na-nje brez poprejšnje priklade, ki bi se jima morala zadej prizidati, smel potisniti čist oblok.

Opre močnejše narediti je pa vedno nerodna stvar. Prvič bi se moralo ozadje, ki je sedaj uže stisneno, razrahljati, drugič bi se morale zabiti v tla brane iz kolov; z zabijanjem bi se zopet gotovo spodnja plast še bolj zrahljala, in tretjič bi se stojnost pač ne povikšala vsled neenakomernega postavljanja novega zida.

Ako hočemo tedaj most kot tak ohraniti in vendar ne nasprotovati primerni železni konstrukciji, nam ne ostaje drugega, nego železnim podporam dati podobo obloka, kateri se mora tako preračunati, da od strani ne bode nič pritiskal na opore.

V tem smislu je projektiran novi most. Vozna pot leži na Zorejevem železu, drugače se pa nova naredba popolnem naslanja na razmere sedanjega mosta.

Ko se bode delalo novo dno struge, je se ve da največja previdnost potrebna. Zabiti piloti se nikakor ne smejo izruvat, temuč pod novo betonovo pločo se morajo odrezati; ko bi se ruvali, bi se spodnja tla, ki uže tako posebno niso dobra, še bolj razrahljala.

Kar se tiče ostalih dveh lesenih mostov, ki držita čez Gruberjev kanal, namreč most na Poljanah in v Štepanji vasi, se na-nja pač ne more ozirati, temuč morata se predelati z ozirom na novo dno struge.

Bregovi se bodo tudi tukaj, kakor pri Ljubljani, morali s tlakom zavarovati tako visoko, kakor sega najviša voda.

Nekaj še moram omeniti, kar uže samo v oči pade, ako primerjamo stanje najvišje vode v Ljubljani in v Gruberjevem kanalu; iz tega sklepam, da, ko bi se za sedaj tudi opustila iztrebilna dela pod združenjem Ljubljane in Gruberjevega kanala, bi to nič ne škodovalo najvišjemu stanju vode na močvirji.

Kakor se razvidi iz primere prihodnjega stanja naj-

više vode na koncu Gruberjevega kanala, ako vzamemo, da znaša voda 470 kub. metrov, dosegla bi najviša voda v Ljubljani pri hektometru 284 kvoto 283.1 metrov med tem, ko bi pri enaki množini vode povodenj stala v Gruberjevem kanalu do kvote 284.1 „

t. j. više stala za . . . 1.0 metra.
(Dalje prihodnjič.)

Ponudba.

Ker je zopet prišel čas za sajenje drevesic vsake vrste, zato naznanjam vsem gosp. posestnikom, da imam mladih bukovih drevesic velikosti od 0.500 m. do 1.500 m., kolikor jih kdo želi, in ne stanejo drugega kakor delo za ruvanje in vožnja na postajo, ki znaša za tisoč (1000) le 2 gold.

Če kdo želi kaj taci drevesic, naj se obrne pismeno ali ustmeno do mene pod naslovom: „Janez Borštnik, Dolje pri Borovnici (Franzdorf).“

Znanstvene stvari.

Slovenska Matica.

Poročilo o 57. odborovi seji

dne 21. oktobra 1882.

Navzočni so: prvosednik Grasselli in odborniki dr. Jarc, Klun, Kržič, Levec, Marn, Praprotnik, Robič, Senekovič, Šuklje, Tomšič, Vilhar, Vodusek, Wiesthaler, dr. Zupanec, Zupančič.

1.

Poverjevalca Senekovič in Kržič poročata, da sta zapisnik 56. odboro ve seje pregledala in potrdila.

2.

Prvosednik Grasselli naznanja, da je društvo „Narodni Dom“ privolilo svoja pravila tako premeniti, da bode v njegovem odboru sedel tudi zastopnik Slovenske Matice, in da je o posvečevanju djakovske stolne cerkve čestital Njegovi Prezvzišenosti gosp. škofu Juriju Strossmajerju, kar odbor radosten odobri.

3.

Tajnik Orešec poroča, da je učno ministerstvo 19. junija t. l., št. 9128, potrditi blagovolilo Erjavčevo „Somatologijo“ in Lavtarjevo „Geometrijo“ za rabo na učiliščih za učitelje in učiteljice s slovenskim učnim jezikom.

Bergmann Valentin, dekan in mestni župnik v Pliberku na Koroškem, daruje Matici 20 for.

Odbor sklene za ta blagodušni dar gospodu dekanu pismeno izreči zahvalo.

Prof. Hauptmann v Gradci se zahvaljuje za knjige, darovane šolski in ljudski knjižnici pri sv. Križi pri Mariboru.

Profesorji Marušič, dr. Pajek in Žolgar izrekajo zahvalo za knjige, ktere je Matica darovala pridnim dijakom goriške, mariborske in celjske gimnazije.

Naročnik Gabršček Andrej, gojenec 4. tečaja c. k. učiteljskega izobraževališča v Kopru, prosi, da bi mu Matica darovala nekaj knjig, kar odbor dovoli.

Prof. Čebular v Gorici praša, ali bi mu Matica posodila nekoliko klišejev za II. del njegove fizike.

Odbornik Vodušek svetuje, da naj Matica odslej drage svoje klišeje samo proti odškodnini posojuje, saj bi jih utegnola sama še rabiti za posamezne razprave v letopisu.

Odbor sklone prof. Čebularju posoditi klišeje, če Matici plača □ cm. po 2 kr.

Razprava s Kökejem na Dunaji, ki zahteva, da se mu vrne kamena Tomanove in Zoisove podobe in se mu plača 40 gold. za dvoletno hranjevanje zemljovidnih kamenov, še ni dotekla. Ivan Navratil, ravnateljski adjunkt najvišje sodnije na Dunaji, vrlo zastopa Matico pri Kökeji.

Častno mesto poverjenikov Slovenske Matice so prevzeli naslednji ustanovniki (*) in podporniki:

A. V Istriji.

1. Buzet. Jelušić Rajmund, kooperator v Buzetu.
2. Pazin. Nemanić Davorin, c. kr. gimn. profesor v Pazinu.

B. Na Koroškem.

1. Št. Andraš. *Pirc o. Frančišk, predstojnik gimn. konvikta v Št. Pavlu.
2. Belak. Knaflič Jakob, župnik v Ločah, za župnijo Loče in okolico.
3. Doberla ves. *Šervicelj Matevž, knezoškofov konsistorialni, dekanijski svetovalec in župnik v Škocijanu, za Škocijan in soseske župnije: Doberla ves, Klobasnica, Štebenj, Št. Lipš, Žitara ves, Galicija, Mobliče, Št. Vid n Kamen.
4. Kanalska dolina. Ferčnik Lambert, konsistorialni svetovalec, dekan in župnik v Žabnicah.
5. Spodnji Rož. Ambrož Matija, dekanijski svetovalec in župnik v Svečah.
6. Tinje. Wieser Andrej, dekanijski administrator in župnik v Grabenštanji.

C. Na Kranjskem.

1. Metlika. Kupljen Anton, c. k. notar v Črnomlju, za Črnomelj in okolico.
2. Radolca. *Bernik Lovro, župnik in krajni šolski nadzornik v Kamenj Gorici, za Kameno Gorico, Kropo in Dobrávo.
3. Vrhnika. *Oblak Janez, župnik v Borovnici, za Borovnico in okolico.

Č. Na Štajarskem.

1. Slovenska Bistrica. *Ratej Franc, c. kr. notar v Slovenski Bistrici.

Odbornik Robič pravi, da lani 16 poverjenikov niti med ude ni bilo vpisanih in med njimi so nekateri imenitni rodoljubi. Odbor sklone, da poverjeniki morejo biti samo Matičini udi.

Podpornika Gomilšek Jožef, uradnik južne železnice v Vidmu, Zor Lovro, okrajni zdravnik v Slunji in nekdanji podpornik Dovnik Franc, kaplan pri sv. Benediktu v Slovenskih Goricah, bodo ustanovniki, če jim Matica daruje nekoliko knjig, katerih še nimajo.

Odbor odloči, da naj se jim po sklepu 56. odborove seje pošljejo vse Matičine knjige, kolikor jih je še na razpolaganje.

Novih udov je pristopilo od 5. julija do 21. oktobra 27, med njimi dva ustanovnika, namreč dr. Andrej Vrečko, c. k. profesor I. nemške gimnazije v Brni, in Makuc Janez, c. k. profesor obrtnijskih šol v Bielici.

V 18. velikem zboru izbrana preglednika odborovega letnega računa o novčnem gospodarstvu Iv. Hribar in Dragotin Žagar poročata pismeno, da sta „Denarni dnevnik Matice Slovenske“ in dotične zapisnike natančno

in vestno pregledala ter je v popolnem soglasji z društvenim računom našla; vendar D. Žagar svetuje:

1. da se naredi inventar po društvu izdanih in tudi za prodajo odmenjenih knjig ter da se potem vsako leto naredi tudi natančen račun o prodaji in resp. izdaji (po raznih daritvah) teh knjig, tako da se bo vselej lahko zanesljivo vedelo, koliko je še društvenih knjig, to je, koliko se jih je izdalo ali sploh darovalo, koliko prodalo in za katero ceno, in koliko iznaša končno prava vrednost še ostalih društvenih knjig.

2. Ker so se dohodki Slovenske Matice po prodaji javnih obveznic in z nakupom sicer lepe in trdne hiše, ležeče na najkrasnejšem prostoru mesta, kolikor toliko vendar le zmanjšali, torej naj gospodarski odsek preudari, ali bi ne bilo umestno, dohodke dveh društvenih hiš primerno povišati, da se doseže ravnotežje s prejšnjimi dohodki od javnih obveznic.

3. Da se, kakor je tudi v društvenih pravilih utemeljeno, vsa dozda od ustanovnikov vplačana vsota pri vsakem letnem računu kot nedotakljiva glavnica posebe izkaže, da se bo potem takem vsaj v prihodnje natančno vedelo, koliko ustanovnine je bilo dozda vplačane in koliko je vsako leto doraste.

4. Da se javne obveznice v vsakoletni račun postavijo le po kurzni vrednosti tistega dne, s katerim je račun sklenjen, torej v tem slučaju od dne 31. decembra 1881. leta.

Preglednik Ivan Hribar svetuje:

1. Neobhodno potrebno je, da se vpelje knjiga „Saldo — Conto“. Tej knjigi naj bi se za pomočno knjigo pridal „Dnevnik“ ali „Prima Nota“ ter se ž njo združila tudi „Glavna knjiga“.

2. V računskem sklepu je treba v prihodnje aproksimativni znesek vrednosti knjig nadomestiti s pravim zneskom.

3. Gledé stavljenja javnih obveznic v bilancijske pri-družuje se svetu preglednika Drag. Žagarju.

Svete preglednikov D. Žagarja in J. Hribarja izroči odbor gospodarskemu odseku v preudarek in oziroma v rešitev.

4.

Prvomestnik Marn poroča, da so se v seji književnega odseka dne 8. julija za leto 1882. svetovale te knjige: a) „Letopis“, b) „Spomenik“, c) „Književna zgodovina štajarskih Slovencev“, in č) Turgenjevi „Lovčevi zapiski“, I. del.

„Letopisu“ in „Spomeniku“ za urednike bili so izvoljeni odborniki Pleteršnik, Levec in Senekovič.

Macunova „Književna zgodovina štajarskih Slovencev“ se ne natisne, dokler se odbor s pisateljem o nekaterih rečeh ne pogodi.

Turgenjevi „Lovčevi zapiski“ v Remčevem prevodu, popravljenem po Cimpermanu, so v tiskarni.

Za naročeno „Italijansko slovnico“, katero naj o priložnosti Matica založi, dá odbor pisatelju 150 gold. na račun.

Odboru poslana vesela igra „Stari Slovani“ izroči se dramatičnemu društvu.

Vrnejo se:

Balanova „Katoliška cerkev in Sloveni po Bolgarskem, Srbskem, Bosni in Hercegovini“ prevoditelju, ker so se presojevalci rokopisa prof. Šuklje, J. Lavrenčič in prof. Rutar izrekli zoper tisk, prof. Rutar z opazko, da imamo to knjigo že v hrvatskem prevodu, v katerem jo vsak omikan Slovenec lahko razume.

„Pomen in prevod Foscolove pesmi: Grobovi“ prevoditelju, ker se po odborovem sklepu v letopis nobeni prevodi več ne vzprejemajo.

„Politiška zgodovina štajarskih Slovencev“, ker so

sodniki tega rokopisa M. Slekovec, prof. Končnik in prof. Rutar te misli, da v tej obliki nikakor ni za tisk.

„Fizikalčno godbeno zvokoslovje pisateljem godbe in znanosti“. Za izdavanje „Logike“ zdaj ni še čas.

Rokopisa „France Prešeren v ljubezni“ in „France Prešeren kot filozof“ sta se vrnola pisatelju na njegovo zahtevanje.

Prof. dr. Pajek v Mariboru predelava svoj spis „O narodnih šegah štajarskih Slovencev“ po širši osnovi in misli va-nj povzeti vse narodno blago, kolikor ga je sam nabral, pa tudi tisto, ki je raztreseno po tiskovinah. Prosi zatorej, da bi se mu za nekaj časa izročila Vrazova zapuščina, kar odbor dovoli.

Na prašanje književnega odseka, sta li Matici že došla dolgo ji obetana rokopisa Majcigerjevi „Čehi“ in Glowackega „Slovenska Flora“, odgovarja tajnik, da ju še ni prejel. Odbor sklene, da naj tajnik popraša oba pisatelja, doklej ju menita dovršiti.

Odbornik Levec pravi, da je došlo mnogo dobrih rokopisov, tako da se letopis lahko takoj začne tiskati; potem našteje vse spise, ki pridejo v letopis. O Miklošičevem življenjopisu se sklene pridejati mu podobo.

Za „Spomenik“ so se oglasili doslej pisatelji Šuklje, dr. Kos, Levec in Rutar.

Prvomestnik Marn želi, da bi Matica izdala vabilo vsem slovenskim pisateljem, da bi se udeležili pri „Spomeniku“. Odbor odobri ta svet.

Odbornik Levec naznanja, da E. Lah spisuje „Geografijo slovenskih dežel“.

5.

Prvosednik Grasselli poroča potem v imenu gospodarskega odseka o oddavanju stanovanj, o popravah in odločbah v Maticinih hišah, ki se potrdijo.

Naposled naprosi odbor prvosednika, da bi v odseku za deželno svečanost v prihodnjem letu zastopal tudi Matico.

Seja je trajala od 1/26. do 1/28.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Akoravno je bazilika vsa prenapolnjena nepopisljivih lepotij, blišča in dragocenosti, prekosite vendar kapeli Sikstova in Pavlinova vse drugo, kar je v njej. Zlato, srebro, biseri, dragi in najredkejši marmelj, in kar premore umetniška roka, kinči ji v nedosegljivi popolnosti.

K sklepu naj bo še povedano, da so rajni preslavni papež Pij IX., kateremu je bila ta bazilika posebno priljubljena, dali pred velikim altarjem tla enako v Št. Peterski baziliki znižati, ves prostor ozaljšati z najlepšim marmeljem, ki si ga oko le zmisliti more, in vrvati si ondi svoj grob. Oni, ki so Marijo razglasili za brezmadežno, so imeli pa pravico na to, da bi njihovo truplo počivalo v najlepšem rimskem Marijnem svetišči. Zakaj so v tem pozneje predrugačili svoje misli, ni mi bilo povedano. Ukazali so se, kakor je znano, pokopati v baziliki sv. Lovrenca zunaj mesta; a olepšave pri Sv. Mariji Večji ostanejo vedna priča njihove neizrekljive in nedosegljive darežljivosti.

Kako pa plačuje sedanji Rim vse to, kar so storili pri baziliki sv. Pavla, pri sv. Mariji „in Trastevere“, pri Sv. Mariji Večji in pri nešteto drugih svetih stavbah, popravah in naredbah? Pij so ljubili zlasti pri cerkvah nenavaden lišp in kinč, gotovo v pravičnih in

resničnih mislih, da za hiše božje ni nobena reč prelepa. A Rimljani pravijo — komaj je verjetno, vendar pa resnično — da so s tem cerkve le kvarili. Se ve, da je le predobro znano, kdo to pravi in govori: taki, ki za cerkvene olepšave tudi centima ne dadó. Pa, kdo bi take novošegne pagane in neznaboge poslušal! Oni ponavljajo (naši Gorenjci imajo za take čenče-marine dober izraz, ker pravijo: „prežvekujejo“) ravno tisto besedo, ki se je uže čula o času Kristusovem v Simonovi hiši, namreč: „Čemu ta potrata!“ Kakor je znano, izrekel je bil to besedo tat in poznejši izdajalec Judež Iškarijot o priliki, ko je spokorna Magdalena z dragimi dišavami mazilila Izveličarjeve noge.

V tej baziliki opravili smo tedaj molitve, ki so nam bile predpisane za obiskanje druge cerkve. Med časom, ko smo se ondi mudili, prišel je tudi nek kardinal obiskat baziliko v namen sv. leta. — Oh, kako radi bi se bili še mudili nekaj tu! kako radi ogledovali in občudovali še dalje prekrasno svetišče! Pa čas je prehajal in morali smo iti naprej.

Zunaj bazilike na prostornem trgu stoji 41 metrov visok kamenit steber, ki je bil postavljen nekdanj ob grobu cesarja Avgusta. Vrh njega stoječi bronasto-pozlačeni kip Marijin je eden izmed nešteto dokazov zmage katoliške cerkve čez paganstvo.

Od bazilike sv. Marije Večje pelje proti desni roki cesta „Via in Merulana“ naravnost dol proti Lateranu. Ves kraj tod okrog videl se mi je zelo prijazen, zračen, al kakor pri nas pravimo: domač. Zlasti proti desni roki videti je veliko vrtov, katerih zelenjava očesu posebno dobro dé. Po tej cesti tedaj napotili smo se, kmalu prišli na prostorni lateranski trg, in podali se proti sprednji strani bazilike, da bi od tam vstopili v njene notranje prostore. Al oko obiskovalčeve se vabljenost čuti k občudovanju nad 45 metrov visokega obeliska, ki stoji na prostornem trgu. Po starosti svoji je on najznamenitejši izmed vseh spominkov Rima. Stal je on, po cesarju Konstantinu Velikem iz Egipta pripeljan, v jahališči (cirkusu) njegovem; al napisi njegovi kažejo na čase Faraona Tatmes-a IV. nazaj, ki je vladal l. 1568. pred Kristusom. Gledati in občudovati ga je toraj mogel pred solnčnim tempeljom v Teben-u kot pred staro rezidenco Faraonov še Mozes; dá, celo uže egiptovski Jožef. 3450 let šlo je tedaj memo tega obeliska uže v morje neskončne večnosti! Da bi mogel on govoriti, oj! koliko bi vedel povedati radovednemu ogledovalcu!

(Dalje prih.)

Obravnave deželnih zborov.

Deželni zbor kranjski.

Sedma seja 26. sept. (Dalje.) Poslanec Dežman pravi, da je po zadnji ljudski štetvi 50.000 Kranjcev izven dežele, med njimi primerno malo v slovanskih deželah in najmanj 30.000 Kranjcem bilo bi potrebno znanje nemščine, posebno ker imajo Kranjce na Štajarskem in Koroškem kot rudokope in pridne delavce jako radi. Potem pripoveduje Dežman neko anekdoto, da mu je, ko je lazil nedavno tega po gorenjskih hribih, tožil nek kmet, kako zelo obžaluje, da ne zna nemški; koliko več bi zaslužil potem in — da bi obvaroval sina pred tako škodo (rekel je Dežmanu): „da hab ich ihn zusammen gepackt und nach Judenburg geführt, dass er deutsch lernt und nicht slovenisch sprechen kennen wird!“ (Glasen smeh.) Posebno narodnim rodbinam, trdi Dežman, je mnogo do tega, da njih otroci znajo nemški.

Poslanec Svetec opomni, da je na Kranjskem jako potrebno znanje slovenskega jezika, kajti vsi do-